

Hannah Blythyn AS/MS
Y Dirprwy Weinidog Partneriaeth Gymdeithasol
Deputy Minister for Social Partnership

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Jenny Rathbone AS
Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

22 Gorffennaf 2022

Annwyl Jenny,

Bil Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru)

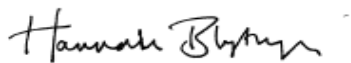
Yn dilyn fy ymddangosiad yn y Pwyllgor ar 20 Mehefin pan graffwyd ar y Bil Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus, gwnaethoch ofyn am rywfaint o wybodaeth ddilydol ac mae'n bleser gennyf nawr ddarparu'r wybodaeth honno.

Gweler atodiad 1 sy'n ymateb i'r cwestiynau a nodwyd yn eich llythyr.

Yn y Pwyllgor, cytunais hefyd roi gwybodaeth am waith i ddatblygu canllawiau statudol ynghylch cymalau contract. Mae gwaith yn mynd rhagddo ar gynlluniau ehangach i ddatblygu canllawiau statudol ac ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol fel rhan o hynny. Gallaf rannu mwy o wybodaeth am y gwaith hwn pan fydd y Senedd yn dychwelyd ar ôl toriad yr haf, gan gynnwys datblygu canllawiau a chymalau contractau allanoli gwasanaethau ac adeiladu, sy'n ddwy elfen bwysig o'r gwaith hwn.

Gobeithio y bydd yr wybodaeth hon yn ddefnyddiol i'r Pwyllgor ac edrychaf ymlaen at weithio gyda chi a'r Pwyllgor yn ystod y broses o graffu ar y Bil.

Yn gywir

Hannah Blythyn AS/MS
Y Dirprwy Weinidog Partneriaeth Gymdeithasol
Deputy Minister for Social Partnership

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Hannah.Blythyn@llyw.cymru
Correspondence.Hannah.Blythyn@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Holi ac Ateb – Y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol – 4 Gorffennaf 2022

Cwestiynau cyffredinol am y Bil

- 1) Pa ganlyniadau pendant y byddwch yn anelu at eu cyflawni er mwyn cyflawni amcan cyffredinol y Bil o wella gwasanaethau cyhoeddus a llesiant y rhai sy'n eu darparu?**

Amcan cyffredinol y Bil yw gwella llesiant economaidd, amgylcheddol, cymdeithasol a diwylliannol – gan gynnwys drwy wella gwasanaethau cyhoeddus. Mae nodau'r Bil yn eang ac yn seiliedig ar ffordd o weithio a fydd yn helpu cyrff cyhoeddus i ymateb i'r heriau sy'n eu hwynebu. Mae llawer o amcanion y Bil yn canolbwyntio ar gyflwyno newid sy'n anodd ei fesur, er enghraifft, mae'r ddyletswydd partneriaeth gymdeithasol yn canolbwyntio ar sicrhau newid diwylliant o fewn strwythurau presennol, cynnwys nodau i ymwreiddio arweinyddiaeth systemau, sy'n cynnwys ymrwymiad i weledigaeth gyffredin a chonsensws ymhlith rhanddeiliaid ar feysydd sydd o ddiddordeb iddynt. Er mwyn mesur yr amcan hwn a buddiannau anariannol eraill, mae'n rhaid gwneud gwaith ymholi ansoddol gyda rhanddeiliaid i ganfod eu barn ar y graddau y mae hyn wedi digwydd, a sut y gellir teilwra strwythurau a chyfleoedd i ymgysylltu er mwyn cyflawni'r nodau hirdymor yn well.

Yn unol â'r dull gweithredu ar gyfer Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru), bydd canlyniadau sylweddol a phendant mewn perthynas â gwasanaethau cyhoeddus yn dibynnu ar sut mae cyrff cyhoeddus yn diwygio eu hamcanion llesiant er mwyn adlewyrchu'r newid i waith teg.

Cafodd y gwaith damcaniaeth newid ar gyfer y Bil ei gwblhau ym mis Rhagfyr 2021 ac awgrymodd ddata er mwyn mesur y canlyniadau yn nhair prif gydran y Bil, sef gwaith teg, partneriaeth gymdeithasol a chaffael cymdeithasol gyfrifol. Mae'r gwaith hwn yn cael ei ailystyried i adlewyrchu fersiwn derfynol y Bil fel y caiff ei gyflwyno a chaiff canlyniadau eu cadarnhau yng ngwanwyn 2023.

O ran caffael, caiff llwyddiant ei fesur yn nhermau cynnydd tuag at gyflawni canlyniadau ym mhob un o'r categorïau llesiant. I wneud hyn, bydd angen casglu data perthnasol ac adrodd arnynt. Mae gwaith yn mynd rhagddo i ddatblygu'r metrigau y bydd eu hangen a nodi bylchau yn y data a gesglir ar hyn o bryd, gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â gwaith teg.

- 2) Pa ddangosyddion penodol y byddwch yn eu defnyddio i fesur llwyddiant y Bil o ran cyflawni'r canlyniadau hyn? Er enghraifft sut fydddech chi'n asesu a gafodd y ddeddfwriaeth effaith gadarnhaol ar gysylltiadau diwydiannol neu gadw staff mewn cyrff cyhoeddus?**

Bydd y ddamcaniaeth newid newydd yn cynnwys set o ganlyniadau y cytunwyd arnynt, data penodol a all fesur y canlyniadau, a manylion ynghylch p'un a yw'r data hyn yn cael eu casglu'n barod gan drydydd parti ac y gellir, felly, eu defnyddio i fesur cynnydd. Nodir hefyd os nad oes data cyfredol ar gael ac y byddai angen gwneud gwaith ymchwil cynradd wrth werthuso'r Bil.

Bydd y broses werthuso yn cynnwys cymysgedd o fesurau meintiol ac ansoddol yn dibynnu ar natur y canlyniad. Er enghraifft, wrth edrych ar effeithiau cadarnhaol ar gysylltiadau diwydiannol, asesiad ansoddol (gan ddefnyddio astudiaethau achos, er enghraifft) o'r graddau y mae gwerthoedd partneriaeth gymdeithasol wedi'u gwreiddio o fewn strwythurau teirochrog fyddai fwyaf priodol. Byddai dulliau ansoddol hefyd yn meithrin dealltwriaeth o ganlyniadau eraill, fel y graddau y mae newid diwylliant i'w weld rhwng cyflogwyr a chyflogeion o ran y ffordd y maent yn datrys problemau yn y gweithle. Mae hyn yn cyferbynnu â chanlyniadau eraill a all gael eu dangos gan fesurau meintiol, er enghraifft, gallai cynnydd o ran y canlyniad 'creu swyddi o ansawdd uchel' gael ei asesu gan ddefnyddio mesurau fel % y cyflogeion sy'n ennill y Cyflog Byw Gwirioneddol o leiaf, lefelau cadw staff ac arolygon o gyflogeion sy'n eu holi am ansawdd eu swyddi.

3) A allwch nodi tystiolaeth o'r angen i sicrhau mwy o gysondeb ar draws cyrff cyhoeddus i'w gyflawni drwy'r darn hwn o ddeddfwriaeth? Ble mae'r bylchau allweddol yn eich barn chi?

O ran caffael, mae argymhellion wedi cael eu gwneud mewn adroddiadau, er enghraifft, gan Swyddfa Archwilio Cymru ac yn adroddiad Adran 20 Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol, yn nodi y dylai arferion da gael eu defnyddio'n fwy cyson wrth gyflawni canlyniadau cymdeithasol gyfrifol. Nid yw'r adroddiadau'n amlygu unrhyw fylchau allweddol, ond mae pob un ohonynt yn galw am fwy o gysondeb a bydd y ddeddfwriaeth hon yn cyflwyno fframwaith cydlynol ac yn arwain at ganlyniadau mwy tryloyw.

O ran partneriaeth gymdeithasol, rydym wrthi'n mapio'r holl strwythurau partneriaeth gymdeithasol sydd ar waith ar lefel genedlaethol. Mae gwaith cynnar yn awgrymu bod cyfoeth o strwythurau a dulliau gweithredu yn bodoli ar y lefel hon yn unig. Os yw'r un peth yn wir am y sector cyhoeddus, mae amrywiaeth o ddulliau gweithredu. Mae'r ddeddfwriaeth yn rhagweld system o bartneriaethau cymdeithasol ledled Cymru ac er mwyn cyflawni hyn, rhaid cael cysondeb a chysylltiadau priodol rhwng gwahanol fforymau.

4) Gwnaethoch sôn yn eich tystiolaeth lafar y bydd mwy o dryloywder yn fecanwaith allweddol ar gyfer cyflawni amcanion y Bil. A allwch egluro pam yr ydych wedi dewis y mecanwaith hwn, a pham y bydd yn fwy effeithiol na dewisiadau eraill?

Gwnaethom ofyn am farn ar fecanweithiau gorfodi pan wnaethom ymgynghori ar y fersiwn ddrafft o'r Bil yn ystod gwanwyn y llynedd. Roedd gan randdeiliaid safbwyntiau gwahanol ynghylch rhinweddau unrhyw fath o fecanweithiau gorfodi cyfreithiol i sicrhau bod y rhai sy'n ddarostyngedig i'r

dyletswyddau amrywiol yn cydymffurfio â nhw er mwyn sicrhau bod y canlyniadau dan sylw'n cael eu cyflawni. Roedd rhai o'r farn nad oedd angen unrhyw fecanwaith gorfodi ac roedd eraill o'r farn y dylid cyflwyno cyfundrefn ddirwyo.

Gwnaethom bwyso a mesur yr opsiynau a'r safbwyntiau yn ofalus o safbwynt y gofynion roeddem yn eu gosod ar gyrff cyhoeddus. Rydym wedi penderfynu y byddai ceisio cyflwyno unrhyw gyfundrefn orfodi gosbol yn mynd yn groes i ysbryd partneriaeth gymdeithasol. Yn benodol, gallai cyfundrefn ddirwyo gael effaith andwyol ar wasanaethau cyhoeddus. Mae'r system rydym yn ei chreu drwy'r Bil yn dibynnu ar dryloywder ac adrodd yn rheolaidd, ac mae'n rhoi cyfrifoldeb ar bob partner i ymgysylltu'n llawn a dwyn ei gilydd i gyfrif. Bydd Cyngor Partneriaeth Gymdeithasol Cymru (CPG) yn gallu rhoi gwybodaeth i Weinidogion Cymru am effeithiolrwydd y trefniadau newydd ac argymell newidiadau lle bo hynny'n briodol.

Partneriaeth gymdeithasol

5) A allwch roi enghraifft ymarferol o achos pan fyddai'r ddyletswydd partneriaeth gymdeithasol wedi sicrhau gwell canlyniad mewn corff cyhoeddus wrth bennu ei amcanion llesiant neu wneud penderfyniadau strategol?

Mae'n anodd ateb y cwestiwn hwn gan ei fod yn galw am ymateb damcaniaethol sy'n golygu y byddai angen i mi ragdybio canlyniad nad yw'n hysbys. Fodd bynnag, gallaf gyfeirio at enghraifft lle mae partneriaeth gymdeithasol wedi arwain at ganlyniad cadarnhaol mewn perthynas â llesiant, sef cyd-greu polisi Parch a Datrys ar gyfer y GIG yng Nghymru.

Ym mis Mehefin 2021, lansiodd GIG Cymru bolisi Parch a Datrys newydd ar gyfer holl gyflogwyr y GIG yng Nghymru i ddisodli'r polisiâu cwynion cyflogaeth ac urddas yn y gwaith a oedd ar waith ar y pryd. Cafodd y polisi hwn ei ddatblygu mewn partneriaeth â chyflogwyr ac undebau llafur a'i gymeradwyo yn Fforwm Partneriaeth Cymru (corff partneriaeth gymdeithasol teirochrog y sector lechyd). Y peth pwysig am y polisi hwn yw na ellir ei ddiwygio heb gytundeb y fforwm hwn, sy'n helpu i sicrhau cysondeb ymhlith cyflogwyr y GIG yng Nghymru. Mae'r polisi Parch a Datrys wedi cael ei ddatblygu fel rhan o ddull gweithredu sy'n wahanol iawn i bolisiâu a gweithdrefnau traddodiadol ar gyfer Cymru gyfan, gyda chyflogwyr ac undebau yn dod ynghyd i gyd-ddylunio ffordd newydd o weithio yn seiliedig ar brofiadau negyddol neu heriol y maent wedi'u cael yn aml wrth ddelio â chwynion cyflogaeth a chwynion urddas yn y gwaith. Mae'r polisi yn rhoi'r pwyslais ar ymyrraeth gynnar gan undebau a rheolwyr er mwyn atal problemau drwy ddatblygu cydberthnasau gwaith a gweithleoedd iachach. Mae hyn yn gyson â gwaith ehangach sy'n cael ei wneud ledled GIG Cymru gan sefydliadau ym maes gwerthoedd ac ymddygiad, yn ogystal â'r dulliau gweithredu a nodir yn y Strategaeth Gweithlu ar gyfer lechyd a Gofal

Cymdeithasol, fel arweinyddiaeth dosturiol. Mae adolygiad ar y cyd o'r polisi yn mynd rhagddo ar hyn o bryd.

6) Pa waith sydd wedi'i wneud i ddeall a mynd i'r afael â materion capasiti a allai atal sefydliadau cyflogwyr ac undebau llafur llai rhag ymgysylltu'n llawn â'r dull partneriaeth gymdeithasol a ddefnyddir yn y Bil?

Cafodd cynigion ar gyfer y Bil Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) eu datblygu mewn cydweithrediad agos â phartneriaid cymdeithasol ac ymgynghorwyd yn ffurfiol arnynt.

Lle bo hynny'n bosibl, maent yn anelu at adeiladu ar ddulliau presennol sydd ar waith mewn perthynas â phartneriaeth gymdeithasol a rhoi sicrwydd y bydd trefniadau'n parhau yn y dyfodol. O safbwynt yr CPG, mae'r ddeddfwriaeth yn nodi sawl gwaith y mae'n ofynnol i'r Cyngor gyfarfod bob blwyddyn. Byddai'n rhaid cytuno ar gyfarfodydd ychwanegol neu gynigion i sefydlu is-grwpiau mewn partneriaeth gymdeithasol, sy'n sicrhau bod sefydliadau cyflogwyr ac undebau llafur yn chwarae rhan llawn mewn datblygiadau ac yn gallu cytuno yn seiliedig ar eu capasiti.

Deallaf fod nifer sylweddol o strwythurau partneriaeth gymdeithasol wedi datblygu ar lefel genedlaethol a byddwn yn rhagweld y bydd yr CPG, fel rhan o'i ddyletswyddau, yn rhoi cyngor i Weinidogion ar briodoldeb y trefniadau hyn. I baratoi ar gyfer hynny, rydym wedi bod yn mapio strwythurau presennol ar y lefel genedlaethol ac rydym yn ymgysylltu â phartneriaid cymdeithasol fel rhan o'r gwaith hwnnw.

Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi hyfforddiant i gyrff cyhoeddus yng Nghymru yn y gorffennol i'w helpu i ddatblygu cydberthnasau partneriaeth gymdeithasol. Byddwn yn cadw llygad ar yr angen am ddatblygiad tebyg yn y dyfodol.

7) A ydych yn bwriadu cyflwyno mecanwaith cydymffurfio ar gyfer y ddyletswydd partneriaeth gymdeithasol? Os felly, a allwch roi manylion am sut y bydd hyn yn gweithredu.

Mae'r system rydym yn ei chreu drwy'r Bil yn dibynnu ar dryloywder ac adrodd yn rheolaidd er mwyn cefnogi gwelliannau o ran partneriaeth gymdeithasol.

Bydd yn ofynnol i'r gyrff cyhoeddus sy'n ddarostyngedig i'r ddyletswydd lunio a chyflwyno adroddiad blynyddol yn nodi sut maent wedi cydymffurfio â'r ddyletswydd, y cytunwyd arno gan eu hundebau llafur cydnabyddedig neu (lle bo hynny'n briodol) unrhyw un arall sy'n cynrychioli eu staff. Caiff yr adroddiadau hyn eu hystyried gan yr CPG.

Bydd yn ofynnol i Weinidogion Cymru hefyd lunio adroddiad blynyddol yn nodi sut maent wedi cydymffurfio â'r ddyletswydd partneriaeth gymdeithasol a rhaid i'r adroddiad hwnnw gael ei gyflwyno i'r CPG a'i osod gerbron y Senedd fel y gellir craffu arno. Rhaid i'r CPG gytuno ar yr adroddiad neu rhaid cynnwys datganiad yn egluro pam na chytunwyd arno.

Bydd yr CPG yn gallu rhoi gwybodaeth i Weinidogion Cymru am effeithiolrwydd y trefniadau newydd ac argymhell newidiadau os yw hynny'n briodol.

Fel y nodwyd gennym yng nghwestiwn 4 uchod, yn dilyn ymarfer ymgynghori helaeth ar y fersiwn ddrafft o'r Bil, gwnaethom benderfynu y byddai ceisio cyflwyno unrhyw gyfundrefn orfodi gosbol er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â'r dyletswyddau a gyflwynir gan y Bil yn mynd yn groes i ysbryd partneriaeth gymdeithasol.

Dewis aelodau'r Bwrdd Partneriaeth Gymdeithasol

- 8) Gwnaethoch ddweud y byddai'r broses ddethol yn cael ei chynnal yn unol â'r ffordd y gwneir Penodiadau Cyhoeddus. Byddai'n ddefnyddiol i'r Pwyllgor weld manyleb y person a'r swydd ddisgrifiad ar gyfer penodiadau o'r fath er mwyn deall yr effaith y disgwylir i'r penodeion llwyddiannus ei chael. Pryd ydych chi'n disgwyl i ddrafftiau fod ar gael i'r Pwyllgor graffu arnynt?**

Y bwriad yn bendant yw bod proses ddethol yr CPG yn dilyn yr un egwyddorion yn fras â'r rhai sy'n sail i'r broses Penodiadau Cyhoeddus. Er i ni ystyried mabwysiadu'r broses penodiadau cyhoeddus lawn ar gyfer yr CPG, nid yw hyn yn ymarferol am na fyddai'n gydnaws â'r broses enwebu a nodir yn y Bil. Ni fyddai'n bosibl plethu proses gyflogaeth ei natur, fel sydd ei hangen ar gyfer Penodiadau Cyhoeddus, â phroses lle caiff unigolion eu henwebu gan gyrff cynrychioliadol.

Fodd bynnag, rydym yn ystyried ffyrdd y gellir adlewyrchu neu fabwysiadu elfennau o'r broses Penodiadau Cyhoeddus fel rhan o'r broses ddethol ar gyfer aelodau'r CPG. Mae hyn yn cynnwys ystyried a fyddai angen manylebau person a swydd-ddisgrifiadau ar gyfer y broses ddethol.

Caffael cyhoeddus cymdeithasol gyfrifol

- 9) Sut mae'r Bil hwn yn rhyngweithio â Bil Caffael Llywodraeth y DU, a pha effaith y mae hyn wedi'i chael ar ddatblygu'r darn hwn o ddeddfwriaeth?**

Ymwneud â'r broses gaffael mae Bil Diwygio Caffael y DU yn bennaf. Mewn cyferbyniad, mae'r Dyletswyddau Caffael Cymdeithasol Gyfrifol yn y Bil Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) yn canolbwyntio ar sut mae defnyddio caffael cyhoeddus i gyflawni'r nodau llesiant a darparu gwasanaethau cyhoeddus gwell.

Yn gyffredinol, mae Bil y DU yn disodli'r ddeddfwriaeth gaffael flaenorol, tra bod y Bil Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) yn

canolbwyntio ar nodau llesiant, adrodd ar ganlyniadau, rheoli contractau, goruchwylio ac atebolrwydd.

Roeddem eisoes wedi gwneud llawer o gynnydd wrth ddatblygu ein Bil cyn i Lywodraeth y DU gyhoeddi ei Phapur Gwyrdd ar Ddiwygio Caffael. Fodd bynnag, rydym wedi myfyrio ar ddull gweithredu'r DU ac wedi cymryd camau i sicrhau cysondeb lle bo hynny'n bosibl.

10) Ysgrifennodd Llywodraeth Cymru at Lywodraeth y DU a gweinyddiaethau datganoledig eraill am y Bil hwn fel y mae'n dod o dan y Fframwaith Cyffredin Caffael Cyhoeddus. A gododd unrhyw un o weinyddiaethau eraill y DU bryderon gyda chi am y Bil? Os felly, beth oedd eu bryderon a sut wnaethoch chi ymateb?

Ni chodwyd unrhyw bryderon gan Lywodraeth y DU na'r llywodraethau datganoledig eraill.

11) Wrth ddatblygu'r Bil hwn, allwch chi egluro sut y mae'r mesurau sydd ar waith yn yr Alban wedi dylanwadu ar gynnwys y Bil, a pham eich bod wedi dewis defnyddio dull gwahanol mewn rhai achosion?

Mae'r Memorandwm Esboniadol yn esbonio bod rhai darpariaethau caffael yn y Bil wedi'u hysbrydoli gan Ddeddf Diwygio Caffael (Yr Alban) 2014, yn enwedig y dyletswyddau caffael cynaliadwy ac adrodd.

Rydym wedi dewis dull gwahanol am nad yw deddfwriaeth yr Alban yn cynnwys dyletswyddau'n ymwneud â chydymffurfio a gorfodi, ac mae'n anodd dod o hyd i wybodaeth gyhoeddedig sy'n ein galluogi i gymharu canlyniadau cynaliadwy ar hyd y gyfres amser. Nid yw deddfwriaeth yr Alban yn cynnwys dyletswyddau penodol ar reoli contractau chwaith. Mae'r rhain yn flaenoriaethau yng Nghymru.

12) Mae'r memorandwm esboniadol (t.37) yn nodi bod deddfwriaeth gaffael yr Alban yn dangos, hyd yn oed pan fydd rheoliadau ar waith, ei bod yn cymryd amser i gyrff cyhoeddus roi mesurau newydd ar waith yn gyson. Pa mor hir, yn eich barn chi, y bydd yn ei gymryd i gyrff cyhoeddus yng Nghymru weithredu'r mesurau yn y Bil hwn yn gyson a pham?

Bydd y broses weithredu yn dechrau gyda gwaith i ddatblygu canllawiau statudol. Caiff partneriaid cymdeithasol a rhanddeiliaid eu gwahodd i gyfrannu at y gwaith datblygu. Bydd Llywodraeth Cymru hefyd yn cyflwyno canllawiau a chymorth ar gyfer cyrff cyhoeddus, ac ar gyfer cyflenwyr drwy Busnes Cymru.

Ni ddaw pob un o'r dyletswyddau i rym ar unwaith nac ar yr un pryd. Er enghraifft, ni fydd yn bosibl cyflwyno adroddiadau nes bod manylion yr hyn sy'n ofynnol wedi cael eu cyhoeddi yn y canllawiau statudol a bod cylch blynyddol wedi cael ei gwblhau. Bydd rhagor o fanylion ynghylch hyn ar gael maes o law.

13) Sut y byddwch yn lleihau'r amser y mae'n ei gymryd i gyrff cyhoeddus weithredu'r mesurau caffael yn y Bil hwn yn gyson?

Byddwn yn gweithio i sicrhau bod gyrff cyhoeddus a chyflenwyr yn barod ar gyfer yr adeg pan fydd y Bil hwn a Bil Diwygio Caffael y DU yn dod i rym. Mae'r Bil yn cyflwyno mwy o dryloywder, trefniadau i gasglu data ar brosesau a chanlyniadau ac adrodd arnynt, a phrosesau craffu rheolaidd gan yr CPG a'i is-grŵp caffael. Dyma'r ffyrdd y gallwn wneud cynnydd cyflymach tuag at gymhwysu'r dyletswyddau'n gyson a chyflawni'r canlyniadau disgwylidig.

14) Mae adran 41 o'r Bil yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru ymchwilio i'r modd y mae awdurdod contractio yn cynnal caffael. A allwch nodi o dan ba amgylchiadau y byddech yn rhagweld defnyddio'r pwerau hyn?

Mae'r Bil yn darparu bod yr CPG, gyda chymorth is-grŵp caffael cyhoeddus, yn adolygu crynodebau o adroddiadau blynyddol ac yn rhoi cyngor i Weinidogion. Bydd Gweinidogion Cymru yn gallu gweld pa sefydliadau neu sectorau sy'n gwneud cynnydd arafach yn erbyn amcanion a chynnal ymchwiliadau. Gall materion eraill, fel diffyg ymgysylltiad â'r dyletswyddau rheoli contractau ar gyfer allanoli gwasanaethau ac adeiladu, ysgogi ymchwiliad hefyd.

15) Mae'r Memorandwm Esboniadol yn tynnu sylw at y ffaith y bydd y ddyletswydd adeiladu yn cael ei defnyddio fel prawf i weld a ddylid ymestyn dyletswyddau tebyg i sectorau eraill yn ddiweddarach. Pa sectorau eraill ydych chi'n ystyried cyflwyno dyletswyddau rheoli contractau iddynt, a pha feini prawf y byddwch yn eu defnyddio i benderfynu a ddylid gwneud hyn? O ystyried y bwriad i gyflwyno prydau ysgol am ddim i bob plentyn ysgol gynradd, a allwch egluro pam na roddwyd mwy o sylw i gaffael cyhoeddus mewn cysylltiad â bwyd a chryfhau'r economi sylfaenol i wella diogelwch bwyd?

Gwnaethom gynnwys dyletswyddau rheoli contractau ar gyfer prosiectau adeiladu mawr am fod adeiladu yn cyfrif am oddeutu traean o gyfanswm gwariant caffael gyrff cyhoeddus yng Nghymru, ac am ein bod yn gwybod bod ganddo gadwyni cyflenwi cymhleth lle mae risg sylweddol a chyfleoedd posibl mewn perthynas â chyflawni canlyniadau cymdeithasol gyfrifol. Byddwn yn dysgu o'r ddyletswydd rheoli contractau, ond nid oes gennym unrhyw gynlluniau ar hyn o bryd i'w ymestyn i sectorau penodol eraill. Rydym yn

cydnabod y cyfleoedd a gynigir o ran caffael mwy o fwyd o Gymru a byddwn yn ystyried sut y gall y canllawiau statudol gefnogi hyn.

16) Yn yr ymgynghoriad ar y Bil drafft, nododd staff caffael y sector cyhoeddus bryderon am eu gallu i gyflawni gofynion y Bil, yn enwedig mewn perthynas â monitro contractau ar ôl caffael. Sut ydych chi'n bwriadu mynd i'r afael â'r pryderon hyn?

Bydd yn ofynnol i staff caffael a staff rheoli contractau o fewn cyrff cyhoeddus weithio o fewn fframwaith deddfwriaethol gwahanol iawn pan ddaw'r Bil hwn a Bil Diwygio Caffael y DU i rym. Dyma un o'r rhesymau dros ganolbwyntio ar reoli contractau adeiladu mawr i ddechrau.

Byddwn yn lleihau anawsterau i'r eithaf ac yn cyflawni cynifer o ganlyniadau cadarnhaol â phosibl os byddwn yn sicrhau y gall y dyletswyddau gael eu cymhwysu'n gymesur, a gaiff ei gefnogi drwy'r canllawiau, ein bod yn ymgysylltu â rhanddeiliaid wrth ddatblygu'r canllawiau, a'n bod yn sicrhau bod digon o adnoddau ar gael o fewn Llywodraeth Cymru i gefnogi'r broses weithredu. Dyma'r blaenoriaethau i ni.

17) Mae gohebiaeth i Weinidogion gan Ganolfan Materion Rhyngwladol Cymru a Maint Cymru yn cwestiynu pam nad yw agwedd cyfrifoldeb byd-eang Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol wedi'i hadlewyrchu yn y ddeddfwriaeth ddrafft ar gaffael cyhoeddus. Byddai'n ddefnyddiol cael awgrym cychwynnol ynghylch pam y mae hyn wedi'i hepgor o'r Bil drafft.

Mae'r ddeddfwriaeth yn cysylltu caffael cymdeithasol gyfrifol yn uniongyrchol â'r nodau llesiant, sy'n cynnwys cyfrifoldeb byd-eang.

Yn Ndedf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, caiff cyfrifoldeb byd-eang ei osod yng nghyd-destun mynd i'r afael â chanlyniadau yng Nghymru. Caiff ei ddisgrifio fel a ganlyn: "[cenedl sydd] wrth iddi wneud unrhyw beth i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn ystyried a allai gwneud peth o'r fath gyfrannu'n gadarnhaol at lesiant byd-eang." Bydd yr un peth yn wir am y Ddyletswydd Caffael Cymdeithasol Gyfrifol a chaiff hyn ei esbonio yn y canllawiau statudol.

Dod i rym

18) Mae adran 48(1) o'r Bil yn caniatáu i Weinidogion Cymru ddod â'r ddeddfwriaeth hon i rym ar ddiwrnod o'u dewis. Os caiff ei phasio gan y Senedd, pryd yr ydych yn bwriadu i'r ddeddfwriaeth hon ddod i rym?

Caiff yr CPG ei sefydlu ar ôl i ddarpariaethau perthnasol ddod i rym a disgwylir iddo ddod yn weithredol yn ystod blwyddyn ariannol 2023/24. Bwriedir cyflwyno darpariaethau eraill y Bil cyn gynted ag sy'n rhesymol ymarferol ar ôl hyn.

Gwybodaeth ychwanegol y cytunodd y Dirprwy Weinidog a'i swyddogion i'w darparu

19) Rhagor o wybodaeth am yr adnoddau a ddefnyddiwyd i lunio'r deddfwriaeth, gan gynnwys y dystiolaeth ryngwladol a ddefnyddiwyd.

Yn ystod camau cynnar y broses o ddatblygu'r Bil Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru), cymharodd y tîm y rôl y mae deddfwriaeth yn ei chwarae wrth ysgogi caffael cymdeithasol gyfrifol ym mhob un o lywodraethau'r DU. Roedd hyn yn cynnwys rhannau o Ddeddf Diwygio Caffael (Yr Alban) 2014, Deddf Gwasanaethau Cyhoeddus (Gwerth Cymdeithasol) 2012 sy'n gymwys i gyrff cyhoeddus yn Lloegr, a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Edrychodd y tîm hefyd ar gyfundrefnau goruchwylio a chydymffurfio ar gyfer caffael cyhoeddus mewn gwahanol wledydd ledled y byd, gan gynnwys yn Ewrop, Gogledd America, Affrica ac Awstralia. Y casgliad oedd, er bod y rhan fwyaf o gyfundrefnau'n ymddangos fel pe baent yn canolbwyntio ar gydymffurfiaeth â gofynion tendro fel y nodir mewn deddfwriaeth gaffael genedlaethol, nid oedd llawer ohonynt yn canolbwyntio ar fonitro unrhyw ganlyniadau cymdeithasol gyfrifol a gyflawnir drwy gaffael, hyd yn oed os yw'r deddfwriaeth gaffael sylfaenol yn cynnwys y mesurau hyn.

Yn ddiweddarach, cyflawnodd y tîm ymchwil yn Llywodraeth Cymru ddarn arall o waith ar y llenyddiaeth academiaidd ar ganlyniadau Cymdeithasol Gyfrifol (cymdeithasol, amgylcheddol, economaidd a diwylliannol) drwy gaffael, yn y sectorau cyhoeddus a phreifat. Caiff y gwaith hwn ei grynhoi yn y Memorandwm Esboniadol. Ychydig iawn a welwyd ar ganlyniadau diwylliannol ond roedd mwy o lenyddiaeth ar gael am ganlyniadau amgylcheddol.

20) Dadansoddiad o ddatblygiadau mewn perthynas â bwyd yr Alban ac a yw deddfwriaeth neu bolisi wedi arwain at welliannau.

Rydym wedi dysgu o brofiad yr Alban o gyflwyno prydau ysgol am ddim drwy ystyried eu gwaith cynllunio gydag Awdurdodau Lleol, yr heriau y maent wedi'u hwynebu o ran darparu, a'r ffordd y maent wedi rheoli prosesau cyfathrebu ag Awdurdodau Lleol, ysgolion a theuluoedd. Mae deddfwriaeth yn un ffordd o roi polisi ar waith ac mae'n anodd dadansoddi faint o welliant

sydd wedi deillio o bolisi o gymharu â'r deddfwriaeth sy'n rhoi'r polisi hwnnw ar waith.

Mae mwy o wybodaeth am gaffael bwyd ar gael yn atodiad 2.

21) A yw elfennau caffael sy'n gymdeithasol gyfrifol yn y Bil yn gymwys i estyniadau contract.

Bydd y dyletswyddau rheoli contractau yn gymwys i bob contract allanoli gwasanaethau ac adeiladu mawr newydd. Ni fyddant yn cael eu cymhwyso'n ôl-weithredol i gontractau presennol. Mae estyniadau contract yn seiliedig ar delerau contract presennol. Byddai angen negodi unrhyw newidiadau a'u cyflwyno o fewn y fframwaith deddfwriaethol presennol.

Atodiad – Caffael bwyd a dysgu oddi wrth bolisi a deddfwriaeth Llywodraeth yr Alban

Mae'r Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol wedi gofyn am *“ddadansoddiad o ddatblygiadau mewn perthynas â bwyd yr Alban ac a yw deddfwriaeth neu bolisi wedi arwain at welliannau”*.

Mae swyddogion o'r timau Economi Sylfaenol a Phrydau Ysgol am Ddim wedi darparu'r wybodaeth ganlynol, sy'n ateb y cwestiwn uchod mewn perthynas â phrydau ysgol am ddim, ac yna'n rhoi diweddariad ar waith caffael bwyd yn fwy cyffredinol. Mae trafodaethau'n cael eu cynnal ar sut y gellir cynnwys arferion da o ran caffael bwyd yn y canllawiau statudol i gefnogi'r Bil Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru).

Dysgu gwersi gan yr Alban ar brydau ysgol am ddim

Wrth ystyried gweithredu'r ymrwymiad i brydau ysgol am ddim i bawb, mae Llywodraeth Cymru wedi dysgu llawer gan yr Alban. Mae swyddogion yn cwrdd yn aml â'u swyddogion cyfatebol i ddysgu am eu gwaith cynllunio gydag awdurdodau lleol, yr heriau y maent wedi'u hwynebu o ran darparu, sut y maent wedi rheoli prosesau cyfathrebu ag ALLau/ysgolion a theuluoedd ac, yn fwyaf diweddar, sesiwn â rhai o'u deietegwyr ynghylch rheoli deietau arbennig.

Mae bwrdd prosiect wedi cael ei sefydlu i sicrhau bod gwaith ar gaffael bwyd mewn rhannau gwahanol o Lywodraeth Cymru yn cael ei ddwyn ynghyd. Mae hyn yn cynnwys rhaglen yr Economi Sylfaenol sy'n helpu Cymdeithas Arlwyo'r Awdurdodau Lleol i newid i brydau ysgol am ddim i bawb yn ogystal ag ystyried yr hyn y bydd angen ei wneud er mwyn cysoni blaenoriaethau polisi, gan gynnwys o ran iechyd y cyhoedd, argyfyngau'n ymwneud â'r hinsawdd a natur ac ymdrechion i symud tuag at system fwyd sy'n fwy cynaliadwy. Mae'r tîm yn gweithio'n agos hefyd gyda Chyngor Caerffili i sicrhau bod mwy o fwyd o Gymru yn cael ei gynnwys mewn prydau ysgol drwy fframweithiau bwyd sector cyhoeddus Cymru a arweinir ganddo.

Diweddariad ar gaffael bwyd

Mae'r sector bwyd yn hollbwysig yng Nghymru am y rhesymau canlynol:

- (a) mae'n rhan allweddol o'r Economi Sylfaenol, gan gynnig cyfleoedd gwaith gwerth uchel a'r potensial i fod yn fwy hunangynhaliol yn ystod y cyfnod anwadal hwn;
- (b) mae'n hanfodol i iechyd a llesiant;
- (c) gall chwarae rôl bwysig wrth helpu Llywodraeth Cymru i gyflawni ei huchelgeisiau sero net.

Mae trefniadau caffael y sector cyhoeddus yn chwarae rôl bwysig wrth ail-leoleiddio'r gadwyn fwyd. Mae'r sector cyhoeddus yng Nghymru yn gwario tua £94.4m ar fwyd ac arlwyo ac er bod y ffigur hwnnw'n ymddangos yn gymharol isel o bosibl (o ystyried ei fod yn cyfateb yn fras â throsiant un uwch-archfarchnad Tesco) o gymharu â gwerth y diwydiant manwerthu bwyd, sef £3bn, mae'n dal i fod yn farchnad atyniadol i gynhyrchwyr a chyflenwyr yng Nghymru ac yn gyfle enfawr ar gyfer cyflenwadau lleol.

Mae cyfle mawr i leihau allyriadau carbon yng nghadwyni cyflenwi bwyd y sector cyhoeddus drwy geisio defnyddio bwyd mor agos â phosibl at y man cynhyrchu. Mae hyn yn sicrhau cadwyni cyflenwi byrrach a llai o allyriadau CO2 sy'n gysylltiedig â threfniadau dosbarthu a danfon hir. Mae prosesau cynhyrchu bwyd cynaliadwy hefyd yn bwysig er mwyn lleihau niwed i'r amgylchedd naturiol.

Mae tîm yr Economi Sylfaenol wedi comisiynu arolwg o drefniadau caffael bwyd yn y sector cyhoeddus yng Nghymru er mwyn creu darlun o wariant ar gaffael bwyd ledled Cymru, faint o fwyd o Gymru a gyflenwir ac agweddau/rhwystrau o ran prynu cynnyrch o Gymru. Mae'r ochr gyflenwi wedi cael ei chynnwys hefyd er mwyn nodi rhwystrau i gyflenwi bwyd i'r sector cyhoeddus. Bydd canlyniadau'r arolwg yn darparu data sylfaenol cyfoethog a fydd yn atgyfnerthu ein gwaith yn y maes hwn.

Mae Llywodraeth Cymru yn datblygu canllawiau caffael "Prynu Bwyd Lleol a Chynaliadwy" ar gyfer pob contract/cytundeb fframwaith bwyd er mwyn sicrhau bod cynifer o gyfleoedd â phosibl ar gael i fusnesau bwyd yng Nghymru a bod canlyniadau cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol yn cael eu cyflawni. Bydd y canllawiau hyn yn annog newid o bwyslais ar y costau isaf mewn tendrau bwyd, pwysoliad uwch i amcanion cymdeithasol/llesiant a bod meini prawf dyfarnu contractau yn cynnwys buddiannau ehangach fel swyddi/hyfforddiant, gwaith teg, masnachu moesegol, llai o allyriadau CO2, bwyd a gynhyrchir o fewn radiws penodol ac ati, a bod pob elfen yn cael sgôr sy'n adlewyrchu ei phwysigrwydd.

Mae cronfa Cefnogi Cwmnïau Lleol wedi cael ei lansio a bwyd fydd un o'r sectorau a gaiff eu targedu. Mae'r Gronfa wedi ariannu'r canlynol:

- ymgyrch gweithlu cynaliadwy yn y diwydiant Bwyd a Diod;
- cynllun grant i ariannu achrediadau diogelwch bwyd ar gyfer 46 o BBaChau bwyd yng Nghymru fel y gallant chwarae rhan fwy blaenllaw mewn cadwyni cyflenwi lleol;
- astudiaeth gwmpasu gan Gymdeithas Pysgotwyr Cymru yn edrych ar seilwaith, logisteg a dosbarthu yn ogystal â 'Chynllun Newydd-ddyfodiaid' i ddiogelu'r proffesiwn i'r dyfodol, datblygu capasiti a sicrhau cymunedau pysgota mwy cydnerth.

Mae prosiectau eraill yn cynnwys:

Prosiect Cronfa Her Cyngor Sir Caerfyrddin

- Rhoddwyd cyllid i Gyngor Sir Caerfyrddin yn 2021 i lunio adroddiad yn edrych ar sut i gyflenwi mwy o fwyd lleol i ysgolion, lleihau allyriadau CO2 ynghyd â meithrin dealltwriaeth well o gapasiti a gallu cynhyrchwyr lleol. Canfu'r gwaith hwn fod paru'r cyflenwad bwyd â'r galw am fwyd yn rhan sylweddol o'r her o roi mwy o fwyd lleol ar blât y sector cyhoeddus, a nodwyd bod capasiti llawer o gynhyrchwyr lleol yn broblem.
- Mae sawl un o argymhellion yr adroddiad yn cael eu rhoi ar waith ar hyn o bryd. Drwy Gronfa Cefnogi Cwmnïau Lleol Rhaglen yr Economi Sylfaenol, mae Bwrdd Iechyd Hywel Dda a Chyngor Sir Caerfyrddin yn cael eu hariannu

i gynnal astudiaeth ddichonoldeb o fodel danfon coginio/rhewi ar gyfer prydau ysbytai/ysgolion gan ddefnyddio bwyd lleol.

Bwrdd Iechyd Cwm Taf

- Mae uned yr Economi Sylfaenol wedi cefnogi'r Uned Gomisiynu Gydweithredol Genedlaethol (a gaiff ei chynnal gan Fwrdd Iechyd Cwm Taf) i gymhwyso strategaethau entrepreneuriaeth gymdeithasol i'r sector bwyd gan ddadansoddi'r gadwyn gyflenwi o'r fferm i'r claf yn yr ysbyty. Mae opsiynau i wneud hyn yn ehangach yn y sector cyhoeddus yn cael eu hystyried.